

Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad
Școala Doctorală Interdisciplinară
Programul de doctorat: „Teologie evanghelică”

Doctorand: Medved Goran
Coordonator: Prof. univ. dr. habil. Măcelaru Marcel-Valentin

Rezumatul tezei de doctorat:

Paul’s Theological Contribution to an Evangelical Perspective on *THEOSIS*

Teza de față are ca obiectiv explicarea limbajului paulin privitor la *theosis* și evaluarea influenței exercitate de teologia paulină despre *theosis* asupra teologiei evanghelice. Teza începe cu o descriere a conceptului de *theosis* în general, folosind pentru aceasta literatura teologică contemporană relevantă. Apoi, urmează o evaluare a elementelor specifice conceptului de *theosis* disponibile în scrierile Apostolului Pavel – o secțiune în principal exegetică. Iar în final, teza are o secțiune despre modul în care conceptul de *theosis* este perceput în cercurile evanghelice. Publicul țintă este unul evanghelic, iar scopul tezei este să arate legătura dintre doctrinele evanghelice majore despre mântuire (justificarea, sfințirea și gloriificarea), limbajul paulin din spatele acestora și elementele componente ale conceptului de *theosis*.

Deoarece cercetarea abordează trei domenii majore (*theosis*, scrierile lui Pavel și creștinismul evanghelic), se formulează următoarea întrebare de cercetare: Cum contribuie elementele *theosis*-ului din scrierile lui Pavel la o perspectivă evanghelică asupra *theosis*-ului? În urma cercetării efectuate, s-a formulat următoarea teză: teologia Apostolului Pavel conține suficiente elemente definiții specifice conceptului de

theosis pentru a influența în mod decisiv formularea și dezvoltarea unei perspective evanghelice asupra *theosis*-ului.

Metodologic, teza se încadrează în zona studiilor biblice, dar face totodată incursiuni în teologia sistematică. Autorul realizează o exegeză amănunțită a textelor pauline specifice, identificate ca relevante în contextul acestei discuții despre *theosis*, delimitând elementele *theosis*-ului din scrierile pauline și coroborând principiile comune teologiei evanghelice și doctrinelor pauline despre mântuire.

Această teză aduce o contribuție la domeniul de cercetare pe mai multe paliere. În primul rând, interpretarea scrierilor pauline prin prisma conceptului de *theosis* și identificarea elementelor de *theosis* din scrierile pauline. În al doilea rând, identificarea elementelor de *theosis* în învățăturile evanghelice contemporane. În al treilea rând, articularea congruenței dintre *theosis*-ul paulin și teologia evanghelică prin stabilirea corelației dintre *theosis*-ul paulin și doctrinele mântuirii evanghelice.

Primul capitol realizează o trecere în revistă a literaturii de specialitate relevantă temei de cercetare. Întrebarea care stă la baza acestei incursiuni în literatura de specialitate este: dacă și cum contribuie elementele *theosis*-ului din scrierile lui Pavel la o perspectivă evanghelică asupra *theosis*-ului? Se observă că această temă nu a fost abordată în literatura exegetică și nici lucrările care fac legătura dintre limbajul paulin și teologia evanghelică nu menționează *theosis*-ul în mod direct. Totuși, există un număr de lucrări care abordează teologia lui Pavel și *theosis*-ul. Aceste lucrări sunt plasate în următoarele categorii: *theosis*-ul paulin și bazele scripturale ale acestuia; *theosis*-ul paulin și contextele greco-roman și evreiesc; *theosis*-ul paulin și gândirea patristică; *theosis*-ul paulin și contextul istoric mai larg (de la Părinții Bisericii la Epoca Modernă); și *theosis*-ul paulin ca potențială doctrină evanghelică.

Capitolul doi analizează exegetic epistolele pauline către biserici prin prisma *theosis*-ului. Autorul dezvoltă o

analiză a limbajului paulin despre transformarea spre asemănarea cu Hristos – aceasta fiind versiunea paulină a *theosis*-ului. Sunt analizate următoarele epistole: Romani, 1 Corinteni, 2 Corinteni, Galateni, Efeseni, Filipeni Coloseni, 1 Tesaloniceni și 2 Tesaloniceni. Premisa autorului este că în gândirea paulină a fi transformat spre asemănarea cu Hristos este răspunsul la situații specifice din biserici, atât pozitive cât și negative, este baza de la care pleacă Apostolul Pavel când corectează teologia și comportamentul greșit, este „evanghelia” pe care o propovăduiește acesta. Cu alte cuvinte, se sugerează că transformarea în asemănarea cu Hristos era centrul gândirii teologice a Apostolului Pavel. Prin urmare, analiza exegetică este realizată prin prisma următoarelor întrebări: „Cum sunt legate temele abordate în epistole de asemănarea cu Hristos?”, „Ce instrucțiuni dă Pavel în epistole pentru a realiza această asemănare cu Hristos în audiența sa?” „Ce identifică Pavel ca obstacole în calea transformării în asemănarea cu Hristos?” Cu alte cuvinte, ceea ce interesează în această analiză exegetică este să se identifice ceea ce contribuie la participarea și unirea cu Hristos, adică *theosis*, și ceea ce împiedică acest lucru.

Capitolul trei tratează elementele *theosis*-ului în scrierile lui Pavel. Acest capitol reprezintă punctul central în argumentul dezvoltat deoarece aici sunt identificate și analizate elementele semnificative ale *theosis*-ului paulin. Fiecare subsecțiune a acestui capitol identifică și analizează un astfel de element: adoptarea unei gândiri chenotice după exemplul dat de Hristos, împărtășirea identității și destinului cu Hristos, restaurarea imaginii lui Dumnezeu prin Hristos, trăirea unei vieți schimbate cu Hristos, devenind o nouă creație în Hristos, îmbrăcarea cu Hristos, devenind copii ai lui Dumnezeu prin Hristos, imitând pe Hristos, reflectarea gloriei lui Dumnezeu, restaurarea trupurilor noastre conform trupului glorios al lui Hristos, unirea cu Hristos și participarea în Hristos. În ceea ce privește semnificația sa pentru studiile biblice și pauline, acest capitol își propune să expună și să explice toate conceptele

theotice pauline într-o singură cercetare. Intenția este de a arăta că conceptul de *theosis* este prezent în mod semnificativ în scrierile lui Pavel. Iar faptul că evanghelicii accentuează importanța scrierilor pauline în ceea ce privește doctrinele referitoare la mântuire, face ca această prezentare a conceptelor teotice pauline să ocupe un loc central în realizarea obiectivelor autorului tezei de a promova conceptul de *theosis* în gândirea teologică evanghelică.

Capitolul patru examinează modul în care elementele de *theosis* din învățătura paulină sunt tratate în învățăturile evanghelice. Se observă că mai multe învățături des întâlnite în contextul evanghelic vorbesc despre *theosis* fără însă a folosi termenul „theosis”. Aceste doctrine din gândirea evanghelică utilizează elementele pauline descrise în capitolul anterior, elemente care pot fi clasificate sub următoarele titluri: viața schimbată; duh, suflet și trup; identitatea în Hristos (cine sunt credincioșii în Hristos); proclamarea Cuvântului (puterea rostirii Cuvântului lui Dumnezeu); imitarea lui Hristos; formarea spirituală prin discipline spirituale; imitarea lui Dumnezeu; și reîntoarcerea la o stare edenică (restaurarea tuturor lucrurilor). Deși creștinismul de sorginte evanghelică este deosebit de divers, aceste învățături reprezintă concepte de bază în gândirea teologică evanghelică, atingând un anumit nivel de popularitate în sensul că sunt proclamate, predicate și învățate la nivel de mișcare evanghelică globală. Punctul pe care îl face acest capitol într-un final este că exact aceste învățături conțin elementele *theosis*-ului paulin și deci sunt în mod indirect elemente ale învățăturii despre *theosis* în contextul evanghelic. Deoarece aceste învățături nu sunt marginale, ci dimpotrivă, ele ocupă un loc central, fundamental în gândirea teologică evanghelică, se poate afirma că o aprofundare a *theosis*-ului paulin poate contribui la o înțelegere adecvată a acestui concept în cercurile evnghelice.

Capitolul cinci face primul pas către o astfel de integrare, arătând în mod direct legătura identificată în

capitolul anterior. Discuția începe cu o scurtă trecere în revistă a mișcării evanghelice în general și a mișcării evanghelice din Croația în particular – acesta fiind contextul autorului tezei. Concluzia este că mișcarea evanghelică din Croația nu are o teologie specifică, dar împărtășește cele șase principii comune sau accente ale teologiei evanghelice globale: autoritatea Scripturii, domnia lui Isus Hristos, proeminența lucrării Duhului Sfânt, necesitatea convertirii, prioritatea lucrării misionare înțeleasă ca lucrare de evanghelizare și importanța părtășiei frățești. Apoi, restul capitolului examinează modul în care *theosis*-ul paulin este compatibil cu fiecare dintre aceste accente evanghelice, nu în ultimul rând datorită faptului că în mare măsură formularea acestor accente teologice evanghelice se bazează pe scrierile pauline. Demersul autorului tezei în acest capitol are ca scop elucidarea acestei legături pentru a promova și încuraja reflecția teologică asupra conceptului de *theosis* în contextul evanghelic.

Capitolul șase face legătura dintre doctrinele evanghelice despre mântuire și *theosis*-ul paulinic. Autorul tezei arată că un alt numitor comun în mișcărilor evanghelice este teologia axată pe doctrinele ce țin de mântuire: justificarea, sfințirea și glorificarea. Din nou, se observă că acestea provin în principal din corpusul paulin. Mai mult, autorul tezei argumentează că acestea fac parte din *theosis*-ul paulin. În ceea ce privește doctrina justificării, autorul discută accentul tradițional evanghelic (Dumnezeu îi achită și îi acceptă pe păcătoși) și noul accent evanghelic (Dumnezeu își împărtășește viața cu credincioșii), precum și problema neprihănirii ca vizualizare a justificării. Aceasta este o parte crucială a *theosis*-ului. În ceea ce privește doctrina sfințirii, autorul tezei afirmă că majoritatea evanghelicilor consideră sfințirea ca o creștere în sfințenie, realizată în mod specific prin rezistența la păcat și separarea de lumesc. Astfel, există un accent apofatic în sfințire, în sensul lucrurilor pe care cineva nu ar trebui să le facă pentru a fi mai sfânt. În general, creșterea în asemănarea cu

Dumnezeu nu este aspectul principal asociat cu sfințirea în cercurile evanghelice. Aici, theosis-ul paulinic sub forma creșterii în asemănarea cu Hristos ar putea oferi o orientare pozitivă pentru sfințire dintr-o perspectivă evanghelică.

Autorul discută sfințirea pozițională și progresivă, relația dintre sfințire și justificare și arată cum anumite teologiile sistematice evnaghelice au elemente clare de *theosis* în discuțiile despre sfințire. De aceea, când se intersectează cu învățătura despre *theosis*, mulți creștini evanghelici consideră că este vorba despre sfințire. Totuși, teza de față arată că sfințirea nu este echivalentă cu *theosis*, dar este o parte majoră a acestuia. *Theosis*-ul este n concept mai larg, care acoperă nu numai conceptul de sfințire, ci întreaga istorie a salvării, de la creație la mântuire și la restaurare.

În secțiunea despre doctrina glorificării, autorul explică termenul „glorie” așa cum este folosit de apostolul Pavel și definit de teologii contemporani. Dorința lui Dumnezeu de a-și împărtăși gloria cu oamenii, astfel încât aceștia să posede și să manifeste într-o anumită măsură gloria Sa, implică *theosis*. Pavel explică clar în epistolele sale că drumul către împărtășirea gloriei este prin suferință și dificultăți. Aceasta înseamnă că Hristos este modelul glorificării, deoarece El a trecut prin suferință pentru a atinge gloria. Pavel a urmat acel model în viața sa și a instruit și alți creștini să meargă pe aceeași cale. Astfel, teologii care argumentează că a fi conform cu Hristos înseamnă în principal a fi conform cu calea crucii au dreptate. Pavel indică faptul că unul dintre scopurile principale ale lui Dumnezeu pentru creștini este să îi aducă la glorie, ceea ce implică un proces de viață lung de glorificare prin transformare. Dacă „gloria” este definită ca un set de attribute ale lui Dumnezeu, schimbarea de la un grad de glorie la altul poate fi văzută și ca accesare treptată a atributelor lui Dumnezeu ce pot fi împărtășite, pe măsură ce creștem în asemănarea cu El. Accesarea atributelor lui Dumnezeu este o altă modalitate de a defini procesul de *theosis*.

Pavel confirmă clar promisiunea lui Dumnezeu de glorie, incluzând transformarea trupurilor noastre în trup de slavă asemănător cu trupul înviat al lui Hristos.

Concluzia tezei revine la obiectivul exprimat de autor – acela de a promova reflecția evanghelică asupra conceptului de *theosis*. Datorită accentului pus pe scrierile pauline în gândirea evanghelică, accesul la conceptul de *theosis* prin intermediul elementelor de *theosis* din gândirea paulină este facil și la dispoziția teologiei evnaghelice, cu atât mai mult cu cât elementele identificate în teză sunt deja discutate și învățate în cercurile evanghelice. Autorul tezei examinează totodată potențialul hermeneutic al studiului său, arătând că înțelegerea *theosis*-ului paulin oferă beneficii pentru citirea și înțelegerea teologiei Apostolului Pavel. Cu alte cuvinte, citirea scrisorilor lui Pavel prin prisma conceptului de *theosis* oferă un cadru propice pentru o înțelegere mai profundă a gândirii Apostolului.

Theosis-ul paulin subliniază că, prin unirea cu Hristos și participarea în Hristos, credincioșii sunt modelați în asemănarea cu Hristos. Aceasta este o afirmație a adevărului transformării progresive prin care credincioșii devin mai asemenea lui Dumnezeu. Întreaga cercetare efectuată confirmă deci afirmația tezei: teologia Apostolului Pavel conține suficiente elemente constitutive ale conceptului de *theosis* astfel încât să contribuie în mod decisiv la dezvoltarea unei perspective evanghelice asupra *theosis*-ului.